

**Rok akademicki:**

2014/15

**Jednostka prowadząca:**

Wydział Teologiczny

**Kierunek:**

Teologia

**Poziom:**

studia trzeciego stopnia (licencjacko-doktoranckie), stacjonarne

**Nazwa przedmiotu:**

**Wykład podstawowy (ze specjalizacji)**

**Nazwa szczegółowa przedmiotu:**

**Duchowość biblijna Starego Testamentu (wykład z teologii duchowości)**

**Język:**

PL

**Typ przedmiotu:**

**Przedmiot obieralny:**

tak

**Rok studiów, semestr:**

rok II, semestr zimowy

**Wymiar:**

wykład: 30 godz.

**Punkty ECTS:**

wykład: 1

**Forma zaliczenia:**

wykład: egzamin

**Prowadzący:**

wykład: ks. dr hab. Stanisław Wronka;

**Koordinator sylabusu:**

ks. dr hab. Stanisław Wronka

**Sylabus dostępny w ramach:**

- [Wykład podstawowy \(ze specjalizacji\)](#) [na kierunku:] [Teologia](#) (T), studia trzeciego stopnia (licencjacko-doktoranckie), stacjonarne, I rok, semestr zimowy
  - [prowadzący wykład:30h/e/1ECTS]: ks. dr hab. Stanisław Wronka;
- [Wykład podstawowy \(ze specjalizacji\)](#) [na kierunku:] [Teologia](#) (T), studia trzeciego stopnia (licencjacko-doktoranckie), stacjonarne, II rok, semestr zimowy
  - [prowadzący wykład:30h/e/1ECTS]: ks. dr hab. Stanisław Wronka;

**Wymagania wstępne:**

Znajomość podstawowych informacji nt. Pisma Świętego oraz egzegezy Starego Testamentu, a także podstaw języka hebrajskiego biblijnego.

**Cele:**

Poznanie podstawowych elementów i przejawów duchowego doświadczenia patriarchów, Mojżesza, proroków, mędrców, całego Izraela.

Rozumienie pojęcia duchowości w poszczególnych częściach i księgach Starego Testamentu: tradycjach historycznych, prorockich i mądrościowych oraz osiągnięcie syntezy tych szczegółowych danych.

**Treści kształcenia:****1. Pojęcie duchowości ST**

a. Definicja: egzystencjalny przejaw wiary w Boga, który się objawia w historii i na-wiązuje kontakt z człowiekiem

b. Rozwój: tradycje historyczne (wyjście – początek, pustynia – wzrost, Synaj – dojrzałość, pobyt w Kanaanie – codzienność, wygnanie – kryzys, powrót – odbudowa), prorockie (prymat Boga, sprawiedliwość społeczna, historia w świetle słowa Bożego, stosunek do monarchii, mesjanizm), mądrościowe (zaufanie do człowieka i świata, wątpliwości i tragizm istnienia, poszukiwanie Boga i zaufanie Mu)

c. Główne punkty: centralna pozycja Boga, w którym człowiek odnajduje swą tożsamość i pełnię; objawianie się Boga wychodzi naprzeciw poszukiwaniom Go przez człowieka; braterska wspólnota

**2. Duchowość Abrahama (hebraizm)**

a. Powołanie przez Boga, obietnica (berît) potomstwa i ziemi, błogosławieństwo (brk), próba (nsh)

b. Odpowiedź Abrahama: wiara (’mn), posłuszeństwo (šm’), bojaźń Boża (jir’at ’ēlōhîm), miłość (’hb), wierność (’mn), sprawiedliwość (šdq)

**3. Wyjście – duchowość początków (jahwizm)**

a. Bóg, który jest z Izraelem i dla niego (Jahwe(h)), wyprowadza go z niewoli egipskiej jako wojownik, sędzia, odkupiciel (gō’ēl)

b. Pascha (pesah): pamiątka i aktualizacja wyjścia

c. Etyka: praktyka wyzwalania i wezwanie do nawrócenia

**4. Pustynia – duchowość wzrostu**

a. Między zniechęceniem a nadzieją

b. Czas zbawienia

c. Próba

d. Idealizacja

**5. Synaj – duchowość dojrzałości**

a. Teofania: Bóg ukazuje się i mówi

b. Izrael ludem Boga: uczta, ryt krwi, przymierze (berît) jako przyrzeczenie zbawczej obecności Boga i jako zobowiązanie etyczne i kultyczne Izraela, mieszkanie (škn) Boga

c. Grzech (złoty cielec) i przebaczenie miłosiernego (rhm, hnn, ’ēmet, ḥesed) Boga

**6. Kanaan – duchowość codzienności**

a. Ziemia obiecana, której właścicielem jest Bóg, staje się dziedzictwem Izraela jako jej użytkownika

b. Zderzenie z bóstwami kananejskimi, sanktuaria jahwistyczne, wierność Bogu

c. Instytucje Izraela: król (mesjanizm), prorok (walka o prawa Boga wobec królów i lu-du), mędrzec (po stronie człowieka), lewita i kapłan (wymagania kultu)

d. Szkoły duchowości: jahwista mędrzec uniwersalista X w. Jerozolima, czas świetności (błogosławieństwo od stworzenia do Salomona), elohista lewita „nacjonalista” IX-VIII w. Izrael, skażenie religijne (bojaźń Boża z Synaju od Abrahama do VIII w.), deuteronomista lewita VIII-VII w. Izrael, Jerozolima, schyłek

królestwa (Pwt: prawo Boże w ustach Mojżesza gwarantem trwania)

7. Niewola babilońska (586-538) – duchowość kryzysu

a. Czas refleksji, redagowania literatury biblijnej i zachowania tożsamości (liturgia sło-wa, szabat, obrzezanie)

b. Szkoły duchowości: deuteronomista lewita VI w. Babilonia (Pwt- 2Krl: deuteronomistyczna historia niewierności Izraela od wejścia do Kanaanu do niewoli babilońskiej), kapłan VI w. Babilonia (ziemia i tożsamość Izraela od stworzenia do śmierci Mojżesza; genealogie, błogosławieństwo, przymierze, kult)

8. Powrót z niewoli – duchowość odbudowy (judaizm)

a. Tôrā(h) mądrością, chwałą i płotem Izraela (przywiązanie i posłuszeństwo)

b. Kult świątynny (ofiary) i synagoga (liturgia słowa: šema' [Pwt 6,4-9; 11,13,21; Lb 15,37-41], modlitwa „osiemnaście błogosławieństw” [šemōne(h) ‘ešrē(h)], czytanie Pięcio-księgi i Proroków w cyklu trzyletnim [do tego w święta jeden z 5 zwojów: Pnp, Rt, Lm, Koh, Est], homilia, modlitwa, błogosławieństwo [Lb 6,22-26])

c. Uniwersalizm proroków (Jonasz) i integralizm religijny (odprawienie pogańskich żon i zachowanie jęz. hebrajskiego/aramejskiego w V-IV w., walka Machabeuszy w II w., nowe grupy: chasydzi, esseńczycy, faryzeusze)

d. Oczekiwanie na powszechne królestwo Boże (apokaliptyka), rozwój angelologii i demonologii, idea zmartwychwstania (Dn, 2Mch) i nieśmiertelności (Mdr)

9. Duchowość proroków

a. Prorok – osoba natchniona, publiczna, zagrożona, charyzmatyczna

b. Osobiste doświadczenie Boga: miłości (Ozeasz)

c. Walka z bałwochwalstwem: rywale Boga (bóstwa i kultury pogańskie, polityka i bogactwo), manipulacja Bogiem (wyjście, przymierze, świątynia, dzień Pański)

d. Walka o sprawiedliwość: instytucje (prawodawca, sędzia, urzędnik), handel, niewolnictwo, latyfundyzm, wynagrodzenie za pracę, luksus

e. Krytyka kultu: święta przestrzeń i czas, akty (ofiary), ministrowie

f. Wizja historii: słowo Boże tworzy, interpretuje historię, stanowi wyzwanie

g. Wobec imperializmu: Asyria, Babilonia, Persja, Grecja

h. Monarchia i mesjanizm

10. Duchowość psalmów

a. Wierny człowiek

b. Wierny Bóg

11. Duchowość mędrców: poznać świat, aby stać się mądrym

a. Zaufanie do rozumu i świadomość jego ograniczeń (Prz 10-31)

b. Objawiająca siła ludzkiej miłości (Pnp)

c. Doświadczenie marności i pokorne przyjęcie Bożego panowania (Koh)

d. Doświadczenie cierpienia wpisane w tajemnicę Boga (Hi)

12. Duchowość mędrców: mędrzec wychowany przez wiarę

a. Szukanie Boga źródłem mądrości (Syr)

b. Boża mądrość poszukująca człowieka (Prz 1-9)

c. Mądrość źródłem zwycięstwa nad śmiercią (Mdr)

**Efekty kształcenia:**

Student poznaje doświadczenie duchowe patriarchów, Mojżesza, proroków, mędrców, całego Izraela, podstawowe elementy i przejawy tego doświadczenia ukazane w księgach Starego Testamentu.

Umie łączyć te szczegółowe dane w syntezę i wykorzystywać je dla pogłębienia własnego życia duchowego w wymiarze indywidualnym i społecznym.

**Metody i narzędzia dydaktyczne:**

Wykład, dyskusja.

**Sposoby sprawdzania i warunki zaliczenia:**

Egzamin ustny na końcu semestru.

**Lektury podstawowe:**

Fanuli A., Sicre-Diaz J.L., Gilbert M., Cavedo R., Ravasi G., Duchowość Starego Testamentu (Historia duchowości 1), tłum. M. Pierzchała, Kraków 2002.

**Lektury uzupełniające:**

Brzegowy T., Duchowość kapłanów i lewitów w tradycji kapłańskiej (P) Pięcioksięgu, „Ana-lecta Cracoviensia” 34 (2002), s. 131-145; [w:] T. Brzegowy, Heksaameron i inne studia nad Starym Testamentem, Warszawa 2012, s. 130-145.

Harrington W.J., Rozwój duchowy. Inspiracje biblijne, tłum. P. Kaźmierczak, Kraków 2005, s. 1-76.

Kudasiewicz J., Powołanie do służby. Szkice z teologii i duchowości biblijnej, Lublin 2011.

Langkammer H., Ora et labora. Modlitwa i praca. Duchowość biblijna, Wrocław 1996.

Leksykon duchowości katolickiej. Praca zbiorowa, red. M. Chmielewski, Kraków 2002.

Maggioni B., Bóg wierny historii. Doświadczenie duchowe w Biblii, tłum. P. Mikulska, Kraków 2013.

Nuovo dizionario di spiritualità, red. S. De Fiores, T. Goffi, Quinta edizione, Cinisello Balsamo (Milano) 1989 [hasła: B. Maggioni, Esperienza spirituale nella bibbia, s. 542-601; S. Sierra, Ebraica (Spiritualità), s. 431-440.

Romaniuk K., Czy istnieje duchowość biblijna?, „W Drodze” 4 (1976) nr 2, s. 27-32.

Rybicki A., Biblijne źródła duchowości mężczyzny, „Roczniki Teologiczno-Kanoniczne” 52 (2005) z. 5, s. 35-53.

La spiritualità dell'Antico Testamento, red. A. Bonora (Storia della spiritualità 1), Bologna 1987.

Szwarc U., Duchowość maryjna w świetle natchnionych wypowiedzi staro- i nowotestamentalnych, [w:] M. Chmielewski (red.), Signum Magnum - duchowość maryjna (Homo medi-tans 23) Towarzystwo Naukowe KUL: Lublin 2002, s. 33-58.

Wejman H., Duchowość kobiety według zamysłu Bożego, „Polonia Sacra” 11 (29) (2007) nr 20 (64), s. 147-166.

**Uwagi:**